

כ"ב באב תש"ף, 12.8.2020

גיליון מס' 722

פרשת ראה

פסח בעולם משתנה – הצצה לגישת התמורות

מאת הרב חזי כהן, מעלה גלבוע

אנו נמצאים בתקופה של שינויים. הכל משתנה מסביבנו. בכל יום או יומיים ההוראות הן חדשות, ומה שהיה מותר אתמול - אסור היום, ולהיפך. המספרים משתנים לנגד עינינו: 10 בחדר או בעצם 19? 250 בחתונה ואולי 100 או 50? ובקיצור, הכל דינמי.

יש כאלה שהעולם הדתי מהווה עבורם סלע יציב בעולם סוער ומבולבל. מבחינתם, כוחה של התורה הוא בכך שהיא אינה משתנה ואולי עבור חלקם, זהו הדבר היחיד, היציב והקבוע. עמדה זו שיש לה יסודות בכתבי רבותינו, ובמיוחד בכתבי הרמב"ם, יוצרת פער מרגיע בין מה שבחוץ למה שבפנים, בין התורה הקבועה והנצחית, לחיים הדינמיים.

פרשת השבוע חושפת בפנינו תפיסה שונה ומלמדת שגם העולם הדתי דינמי ומשתנה.

בפרשת השבוע מובאים דיני המועדות כשהראשון שבהם הוא פסח. לפי פרשתנו את הפסח ניתן להביא מן הכבשים או העזים, ויש לבשל אותו במים, ובעיקר לעשות אותו במקום אשר יבחר ה'. הרעיון הזה חוזר בפרשה שלוש פעמים! החזרה המשולשת מעידה שעיקרון זה הוא חשוב ביותר, ואם נעמיק בכך נראה שהפרשה בעצם באה לשלול את האפשרות לחוג את הפסח בבתיים, כפי שנאמר בספר שמות וכפי שהסביר הראב"ע. כלומר, אם היינו חיים בעולם של ספר שמות, הרי שהיינו חוגגים את הפסח לעולם בבתיים, עם אזוב ודם על הפתחים, ורק בואו של ספר דברים הוא זה שמשנה את הדין, כך שכעת יש לחוג אותו במקדש.

מה משמעות הפער? מדוע שינתה התורה את אופי החג?

חז"ל הציעו להבחין בין פסח מצרים לפסח דורות. הראשון מתרחש בזמן היציאה ממצרים, ולכן היה אסור לצאת מהבתים והיה צורך להגן על בני ישראל בדם הפסח, ואילו הפסח בדברים ניתן לדורות וכבר נחגג במקדש. עמדה זו הולמת את הפשט באופן חלקי. היא אינה מסבירה את כל ההבדלים (שרק את חלקם מנינו כאן), ובעיקר אינה הולמת את הפסוק בספר שמות שממנו עולה שהיינו צריכים לחוג את הפסח בבתיים לעולם: "וּשְׁמַרְתֶּם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה לְחֻק לְךָ וּלְבְנֶיךָ עַד עוֹלָם" (שמות יב כד ועוד).

שיטת התמורות שהתפתחה בישיבות עין צורים ומעלה גלבוע, ישיבות הקיבוץ הדתי, מציעה תפיסה דתית חדשה. אכן דבר ה' משתנה לפי מצבו של העולם והאדם. התמורה בדין הפסח היא בשני מובנים: האחד - הכניסה לארץ מחייבת תמורה שבמרכזה - ריכוז הפולחן והעברת הטקס מן הבתים למקדש.

השני – יש תמורה במקומו של הנס בעולמם הרוחני של יוצאי מצרים, לעומת הנכנסים לארץ. דור יוצאי מצרים היה משופע בנסים וטקסים המגנים מפני הסכנה. אולם דור הנכנסים לארץ חי במציאות טבעית יותר (ראו המלחמה בעוג וסיחון שהיא כבר טבעית וללא נסים), ולכן אך טבעי שלא יעשו עוד טקסים מיסטיים של מריחת דם על פתחי הבתים אלא יביאו קורבן רגיל במקדש.

לסיכום, בספר שמות קובע ה' חוק עולם המתאים לבני ישראל המורגלים בנסים וחיים במדבר, ואילו בספר דברים הוא מנסח מחדש חוק עולם שונה, המתאים לדור הנכנסים לארץ וכולל דרך אחרת, מופשטת יותר, לזיכרון גאולת ישראל.

מערכה שלישית - הפסח חוזר הביתה

אז איך נגמר הסיפור? אחרי המעבר מפסח בבתים (ספר שמות) לפסח במקדש (ספר דברים), פסח שוב לבתים, אחרי חורבן הבית, ומאז, במשך 2000 שנה כמעט, אנו חוגגים אותו כל אחד בבתונו, משום שלא ניתן עוד לקיימו במקדש החרב.

לפי הדוגמא שלעיל, אם התורה לא הייתה גמישה, אזי חג הפסח היה נעלם מן העולם ברגע שהמקדש נחרב! דווקא כח החיים שבה והגמישות לחזור לפסח המופיע בספר שמות, הם המאפשרים לנו לחגוג את החג הזה בטעם חדש-ישן.

נראה אם כן, שכוחה של התורה הוא דווקא בהיותה דבר ה' בתנועה. דבר ה' הוא דינמי, מתחדש ומגיב אל המציאות בה אנו חיים.

אם החיים גמישים ומשתנים אולי דווקא ההבנה שהתורה, שהיא תורת חיים, נעה עם הזמן - היא שיכולה לתת עוגן בחיינו.

הרב ד"ר חזי כהן. תושב מעלה גלבוע. מלמד בישיבת הקיבוץ הדתי במעלה גלבוע.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [subscribe](#) בשורת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](#) בשורת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il